

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

ĐỖ TIẾN DŨNG

**NGHIÊN CỨU CƠ CHẾ CHI TRẢ DỊCH VỤ MÔI TRƯỜNG RỪNG
TẠI HUYỆN BÀ BÈ, TỈNH BẮC KẠN**

Chuyên ngành: Lâm học

Mã số: 60 62 60

LUẬN VĂN THẠC SỸ KHOA HỌC NÔNG NGHIỆP

Hướng dẫn khoa học: **1. PGS.TS Đinh Ngọc Lan**
2. PGS.TS Đặng Kim Vui

Thái Nguyên, năm 2011

LỜI CẢM ƠN

Được sự đồng ý của ban giám hiệu trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên, khoa Sau đại học, thầy giáo hướng dẫn khoa học PGS.TS. Đinh Ngọc Lan; PGS.TS. Đặng Kim Vui, tôi tiến hành thực hiện đề tài: ***“Nghiên cứu cơ chế chi trả dịch vụ môi trường rừng tại huyện Ba Bể, tỉnh Bắc Kạn”***.

Để hoàn thành được luận văn tốt nghiệp, tôi nhận được sự hướng dẫn tận tình của cô giáo Đinh Ngọc Lan và thầy giáo Đặng Kim Vui, sự giúp đỡ của lãnh đạo các cấp của huyện Ba Bể.

Nhân dịp này, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS. TS. Đặng Kim Vui, PGS.TS. Đinh Ngọc Lan cùng toàn thể các thầy cô, cán bộ khoa Lâm nghiệp, khoa Sau đại học, trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên.

Tôi xin chân thành cảm ơn cán bộ ban lãnh đạo các cấp của huyện Ba Bể tỉnh Bắc Kạn; Tổ chức ICRAF, Cán bộ dự án của ICRAF, bạn bè đồng nghiệp, các bạn sinh viên và những người thân trong gia đình đã giúp đỡ và tạo điều kiện tốt nhất cho tôi hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2011

Tác giả

Đỗ Tiến Dũng

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan: Bản luận văn tốt nghiệp này là công trình nghiên cứu thực sự của cá nhân, được thực hiện trên cơ sở lý thuyết, nghiên cứu khảo sát và phân tích từ thực tiễn dưới sự hướng dẫn khoa học của PGS.TS Đinh Ngọc Lan và PGS.TS Đặng Kim Vui nằm trong khuôn khổ của dự án RUPES do ICRAF phụ trách.

Tôi xin cam đoan rằng số liệu và kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận văn này hoàn toàn trung thực và chưa được sử dụng để bảo vệ cho một học vị nào, phần trích dẫn tài liệu tham khảo đều đã được ghi rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2011

Tác giả

Đỗ Tiến Dũng

MỤC LỤC

	Trang
PHẦN MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	3
2.1. Mục tiêu tổng thể.....	3
2.2. Mục tiêu cụ thể.....	3
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Cơ sở khoa học của đề tài.....	4
1.2. Tình hình nghiên cứu PES trên thế giới và Việt Nam.....	11
1.2.1. Tình hình nghiên cứu PES trên thế giới	11
1.2.2. Tình hình nghiên cứu PES ở Việt Nam	17
1.2.2.1. Về chính sách.....	17
1.2.2.2. Về nghiên cứu - triển khai:	17
1.3. Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội của huyện Ba Bể	41
1.3.1. Về đặc điểm tự nhiên.....	41
1.3.2. Về phát triển kinh tế - xã hội.....	46
CHƯƠNG 2: ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	51
2.1. Đối tượng nghiên cứu.....	51
2.2. Địa điểm, phạm vi và thời gian tiến hành nghiên cứu	51
2.3. Nội dung.....	51
2.4. Phương pháp nghiên cứu	51
2.4.1. Phương pháp tiếp cận	51
2.4.2. Phương pháp điều tra thu thập thông tin	52
2.4.2.1. Thu thập các thông tin thứ cấp:	52

2.4.2.2.. Thu thập các thông tin sơ cấp:.....	52
2.4.3. Phương pháp phân tích số liệu.....	56
CHƯƠNG 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	57
3.1. Đặc điểm đất đai, cảnh quan và những khó khăn trở ngại của các xã nghiên cứu liên quan đến dịch vụ môi trường rừng	57
3.1.1. Đặc điểm chung của xã Đồng Phúc liên quan đến môi trường rừng....	57
3.1.1.1. Đặc điểm của làng thượng nguồn Tan Lung liên quan đến rừng và canh tác nông nghiệp	59
3.1.1.2. Đặc điểm của làng hạ lưu Bản Chấn liên quan đến rừng và canh tác	62
3.1.2. Đặc điểm chung của xã Quảng Khê liên quan đến dịch vụ môi trường rừng.....	66
3.1.2.1. Đặc điểm của làng thượng nguồn Nà Lê liên quan đến rừng và canh tác nông nghiệp.....	67
3.1.2.2. Mối quan hệ của thượng nguồn (làng Nà Lê) và hạ lưu (làng Nà Chom) theo nhận thức của địa phương.....	69
3.1.2.3. Đặc điểm của làng Chợ Lèng - Trung Lưu liên quan đến rừng và canh tác nông nghiệp.....	70
3.1.3. Đặc điểm chung của xã Nam Mẫu liên quan đến dịch vụ môi trường rừng	73
3.1.3.1. Đặc điểm của thôn hạ lưu Pác Ngòi xã Nam Mẫu liên quan đến rừng và canh tác nông nghiệp.....	74
3.1.3.2. Các vấn đề liên quan đến và các điểm nóng được xác định trong bản Pác Ngòi	75
3.1.3.3. Tình hình sử dụng đất và ảnh hưởng của nó đến nguồn nước của làng Pác Ngòi	76
3.1.4. Mối quan hệ giữa các làng (thượng và giữa hạ lưu) trong lưu vực sông..	76
3.2. Xác định người mua tiềm năng và người bán dịch vụ môi trường rừng lấy kết quả phỏng vấn của Lan và Elizabet.....	77

3.3. Xây dựng cơ chế chi trả dịch vụ môi trường rừng.....	79
3.3.1. Phạm vi, vị trí danh giới, diện tích, loại rừng theo chức năng rừng và đất các khu vực có cung cấp DVMT nước lưu vực sông Năng và sông Lèng	79
3.3.2. Hiện trạng giao đất giao rừng, kết quả giao đất giao rừng, cấp giấy CNQSD đất lâm nghiệp cấp huyện.....	81
3.3.3. Hoạt động của các dự án lâm nghiệp	83
3.3.3.1. <i>Do Lâm Trường Ba Bể triển khai:</i>	83
3.3.3.2. <i>Do vườn Quốc gia Ba Bể triển khai:</i>	84
3.3.3.3. <i>Nguồn thu của người dân từ bảo vệ rừng</i>	85
3.3.4. Đối tượng chi trả và được nhận tiền chi trả DVMT nước.....	86
3.3.4.1. <i>Đối tượng được chi trả</i>	86
3.3.4.2. <i>Đối tượng chi trả:</i>	86
3.3.5. Xây dựng công thức tính mức chi trả cho dịch vụ môi trường rừng	86
3.3.6. Phương pháp xác định hệ số K	88
3.3.6.1. <i>Nguyên tắc xác định hệ số K</i>	88
3.3.6.2. <i>Những chỉ tiêu được sử dụng để xác định hệ số K</i>	89
3.3.6.3. <i>Xác định giá trị của hệ số hiệu chỉnh K theo từng tiêu chí</i>	91
3.3.7. Sản lượng điện thương phẩm của từng cơ sở sản xuất thủy điện có sử dụng dịch vụ môi trường nước	94
3.3.8. Tính toán mức chi trả dịch vụ môi trường rừng cho huyện Ba Bể.....	98
3.4. Các giải pháp cho phát triển tài nguyên rừng và xây dựng cơ chế chi trả dịch vụ môi trường rừng tại Ba Bể	100
CHƯƠNG 4: KẾT LUẬN - TỒN TẠI VÀ KIẾN NGHỊ	101
4.1. Kết luận.....	101
4.2. Tồn Tại.....	102
4.3. Kiến nghị.....	102
TÀI LIỆU THAM KHẢO	103

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 3.1: Thống kê diện tích đất xã Đồng Phúc	58
Bảng 3.2: Lược sử thôn Tân Lung, xã Đồng Phúc	59
Bảng 3.3: Những khó khăn về vấn đề nước cho canh tác nông nghiệp của Lang Tân Lung.....	61
Bảng 3.4: Lược sử thôn Bản Chấn, xã Đồng Phúc.....	62
Bảng 3.5: Những khó khăn về vấn đề nước cho canh tác nông nghiệp của Bản Chấn.....	63
Bảng 3.6: Lược sử thôn Nà Lê, xã Quảng Khê	67
Bảng 3.7: Lược sử thôn Chợ Lèng, xã Quảng Khê	70
Bảng 3.8: Những khó khăn về vấn đề nước cho canh tác nông nghiệp của Lang Chợ Lèng	71
Bảng 3.9: Lược sử thôn Pác Ngòi xã Nam Mẫu	74
Bảng 3.10: Những khó khăn về vấn đề nước cho canh tác nông nghiệp của làng Pác Ngòi.....	75
Bảng 3.11: Diện tích rừng thuộc lưu vực sông Năng	80
Bảng 3.12: Diện tích rừng thuộc lưu vực sông Lèng.....	81
Bảng 3.13: Tổng hợp kết quả đo đạc thành lập bản đồ địa chính, cấp CNQSD đất lâm nghiệp.....	81
Bảng 3.14: Bảng cơ cấu sử dụng đất.....	82
Bảng 3.15: Tổng hợp hiện trạng sử dụng đất lâm nghiệp của huyện Ba Bể ..	82
Bảng 3.16: Nguồn thu và tổng thu nhập từ bảo vệ rừng của các hộ nông dân Ba Bể	85
Bảng 3.17. Giá trị giữ nước và giữ đất của rừng và hệ số chi trả dịch vụ môi trường rừng	91

Bảng 3.18. Giá trị giữ đất của rừng phòng hộ và rừng sản xuất và hệ số chi trả dịch vụ môi trường rừng.....	93
Bảng 3.19. Bảng tra hệ số chi trả dịch vụ MTR theo trạng thái rừng và mục đích sử dụng rừng.....	94
Bảng 3.20: Tổng hợp lưu lượng nước về Hồ Tuyên Quang	95
Bảng 3.21: Sản lượng điện và % lưu lượng nước của hai sông Gâm và Năng.....	96
Bảng 3.22: Số tiền nhà máy thủy điện Na Hang chi trả cho huyện Ba Bể.....	96
Bảng 3.23: Số tiền thu được từ nhà máy thủy điện Tà Làng	97
Bảng 3.24: Tổng hợp số tiền phải chi trả của 2 nhà máy thủy điện.....	97
Bảng 3.25: Số tiền chi trả bình quân cho 1 ha rừng	98
Bảng 3.26: Số tiền chi trả cho 1ha rừng có tính đến hệ số K (đơn vị: vnđ) ...	98
Bảng 3.27: Số tiền 2 nhà máy thủy điện chi trả cho huyện Ba Bể.....	99

DANH MỤC CÁC HÌNH

	Trang
Hình 1.1: Bản đồ diện tích và các tài nguyên bị ô nhiễm của hạ lưu sông Đông Nai và hồ chứa nước Trị An.....	19
Hình 1.2: Công ty cấp thoát nước sạch tại Biên Hoà. Ảnh do WWF cung cấp	20
Hình 1.3: Sơ đồ đề xuất kế hoạch PES tại sông Đông Nai.	22
Hình 1.4: Vị trí tỉnh Sơn La và 2 huyện Mộc Châu, Phù Yên	24
Hình 1.5: Thảo luận các bên cung cấp dịch vụ Pes và diện tích quản lý ở cấp huyện	27
Hình 1.6: Sơ đồ Vườn Quốc Gia Bạch Mã	30
Hình 1.7: Ảnh toàn cảnh Bạch Mã. Ảnh do WWF cung cấp.....	31
Hình 1.8: Gặt hái (Ảnh do ICRAF Việt Nam cung cấp).....	34
Hình 1.9. Biểu lượng khách du lịch qua các năm.....	37
Hình 3.1 Biểu đồ cơ cấu đất lâm nghiệp	83

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

ADB:	Ngân hàng Phát triển châu Á
C, CO ₂ :	Các bon, Cacbonnic(cacbondioxit)
CDM:	Cơ chế phát triển sạch
CERs:	chứng nhận giảm phát thải
CIFOR:	Trung tâm Nghiên cứu lâm nghiệp quốc tế
DANIDA:	Cơ quan phát triển quốc tế của Đan Mạch
DVMTR:	Dịch vụ môi trường rừng
FSIV:	Viện Khoa học lâm nghiệp Việt Nam
GTZ:	Cơ quan Hợp tác Kỹ thuật CHLB Đức
ICRAF:	Trung tâm Nông Lâm nghiệp thế giới
IDDRI:	Viện Phát triển Bền vững và quan hệ quốc tế
IFAD:	Quỹ Quốc tế về Phát triển nông nghiệp
IJCA:	Cơ quan hợp tác phát triển quốc tế Nhật Bản
IUCN:	Tổ chức Bảo tồn Thiên nhiên Thế giới
MONRE:	Bộ Tài nguyên và Môi trường
MPA:	Khu Bảo tồn biển Vịnh Nha Trang
MTR:	Môi trường rừng
PES:	Chi trả dịch vụ môi trường rừng
PTNT:	Phát triển nông thôn
RCFEE:	Trung tâm nghiên cứu sinh thái và môi trường rừng
RCFEE:	Trung tâm nghiên cứu Sinh thái và Môi trường Rừng
RES:	Dịch vụ môi trường
RUPES:	Chương trình chi trả cho người nghèo vùng cao dịch vụ môi trường
UBND:	Ủy ban nhân dân
UNESCAP:	Ủy ban Kinh tế và Xã hội khu vực Châu Á, Thái Bình Dương